

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

12. SINIF

ROMAN

1950-1980 YILLARI ARASINDA
TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN
“BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE” – ORHAN KEMAL

1923-1950 Yılları Arasında Türk Edebiyatında Roman

- Cumhuriyet'in ilk yıllarında yazarlar, genellikle topluma ve toplumsal sorunlara gerçekçi bir şekilde eğilmişlerdir.
- Hem sorunlara çözüm getirmeye çalışan yazarlar hem de bu sorunları ve sorunların kaynaklarını eleştiren yazarlar vardır.
- Cumhuriyet Dönemi yazarları, gerçekçilik çizgisinden çıkmadan gözlemci tutumlarla eserlerini oluşturmuşlardır.
- Bu yılların önemli yazarlarından Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Reşat Nuri Güntekin'dir. Bu yazarlar; Tanzimat Dönemi'nde *Karabibik* romanı ile başlayan ve özellikle Millî Edebiyat Dönemi'nde sanatta amaç hâline gelen köye ve Anadolu'ya yönelme eğilimini geliştirerek devam ettirmişlerdir.
- Dönemin diğer önde gelen yazarı Peyami Safa ise psikolojik romanın olgun örneklerini vererek *Sözde Kızlar*, *Fatih-Harbiye*, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, *Yalnızız* romanlarıyla dikkati çekmiştir.

1923-1940 Yılları Arasında Türk Edebiyatında Roman

- Cumhuriyet'in ilk on yılında; Cumhuriyet rejimi, Atatürk inkılapları, Kurtuluş Savaşı, Anadolu ve yoksulluk gibi toplumsal konular işlenmiştir.
- **Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gözleme dayanan gerçeklik anlayışı, 1930-1940 yılları arasında yerini toplumcu gerçekçiliğe bırakır.**
- Bu dönem romanlarında; İkinci Dünya Savaşı yıllarının oluşturduğu toplumsal kaygının ağırlık kazandığı, toplumsal konuların çeşitlendiği dikkati çeker.
- Romanların konuları arasına “köy edebiyatı” olarak adlandırılan ve 1970'lere kadar genişleyerek süren köy ve köylünün sorunları da girer.

1940-1950 Yılları Arasında Türk Edebiyatında Roman

- 1940'lı yıllarda 2. Dünya Savaşı'nın açtığı yıkım, iki kutuplu dünyanın ve sanayileşmenin getirmiş oldukları sıkıntılar ile göç sorunu ele alınmıştır.
- 1940'lı yıllardan itibaren romanda, gerçekçiliğin bir uzantısı olarak değerlendirilen köy ve köy insanına yönelik başlar. Bu tür romanlar konularını daha çok, toprağa bağlı insanların hayatlarından alır. 1950'li yıllardan sonra köylünün kente yönelişinin hikâyesini anlatan eserler yazılır. Bu anlamda, köyden şehre doğru olan hareketi işleyen ilk yazarlardan biri Orhan Kemal olmuştur.
- Eserlerinde işçi, ırgat, kâtip, müteahhit, politikacı, mahpus, gardiyan, memur, çiftçi, gurbetçi gibi kalabalık bir şahıs kadrosuna yer veren Orhan Kemal; genellikle sömürülen yoksul insanları işlemiştir. Yazar, romanlarında hem köylüleri hem de yoksul şehirlileri anlatır.

1940'lı Yıllarda Türk Edebiyatında Roman

- Toplumsal konular 1940'larda belirli çatışmalar etrafında ele alınır:
 - ❖ Sermaye - emek çatışması
 - ❖ Ağa - ırgat çatışması
 - ❖ Şehirli - köylü çatışması
 - ❖ Zengin - fakir çatışması
 - ❖ Aydın - halk çatışması
- Yazar ve konusu itibarıyla roman, yazılmış olduğu sosyal ve toplumsal ortamdaki bağımsız değildir.
- Romanlar, her edebî eser gibi belirli bir dünya görüşünü, toplumsal ve siyasal olguların yansımalarını içinde taşır. Bu durum edebiyat eserinin toplumla ve toplumsal olanla karşılıklı etkileşiminin doğasından kaynaklanır.
- Türk edebiyatında Orhan Kemal'in yanı sıra Sabahattin Ali, Yaşar Kemal, Samim Kocagöz, Talip Apaydın, Necati Cumalı, Fakir Baykurt gibi yazarlar toplumcu gerçekçi anlayışla yazdıkları romanlarıyla tanınmışlardır.

Orhan Kemal, 1940-50'li yıllarda ekonomik sıkıntılar sebebiyle köyden kente göç eden insanların yaşadığı zorlukların bireyde meydana getirdiği bunalımları ve çatışmaları sorgular. "Bereketli Topraklar Üzerinde" romanı, kent yaşamının ezdiği köylünün "ekmek" kaygısı uğruna yaşadığı çatışmalardan oluşur. Köyden kente giderek azıcık para ile köyelerine, Çukurova'ya, dönmek zorunda kalan üç arkadaşın kentteki çalışma ortamında yaşadıkları değişim/dönüşüm ve çatışma, kentin insan hayatında meydana getirdiği sorunları ortaya koyar.

Bereketli Topraklar Üzerinde

- Roman, köyün erkeklerinden bir kısmının çalışmak için çeşitli bölgelere işçi olarak gitmesi; Köse Hasan, İflahsızın Yusuf ve Pehlivan Ali'nin de çalışmak için Çukurova'yı seçmesiyle başlar.
- Irgatbaşı bu üç genci işe kabul eder ama onlardan, haftalıklarından belli bir miktarı kendisine vermelerini ister.
- Üç arkadaş, ahırdan bozma bir evde kalır.
- Sulu kozada çalışan Köse Hasan, bir süre sonra çalışma koşullarının zorluğuna dayanamayıp hastalanır.
- Bu arkadaşlar, para kazanmaya başlayınca birbirlerinden uzaklaşırlar.
- Yusuf ile Ali, fabrikadaki işlerinden atılırlar. Arkadaşları, Köse Hasan'a veda edip inşaata gitmek üzere oradan ayrılırlar.

Bereketli Topraklar Üzerinde

Köse Topal, “Demek hemşeriliğiniz bu kadardı?” dedi.

İkisi de alındı. Yusuf, “Ne yapalım emmi?” diye yere sümküdü. “Biz hasta etmedik a. Allah’tan gelen bir şey mesela...”

Pehlivan Ali kaba kaba kaşındı:

“Hepimizinki de bir ekmek derdi. Gözü çıksın. Yurdumuzu, yuvamızı ne diye teptik yoksa?”

“Birkaç kuruşun sahibi olur muyuz diye... Allah taksiratını affetsin. Şaştık kaldık. Biz götürsek bile taşeron, amele çavuşu...”

Ali, “Taşeron,” dedi. “İlle de taşeron, Yusuf!”

“Tövbe razı gelmezler...”

“Yoksa ne? Hemşerimiz değil mi?”

“Götürürdük.”

“Ne olacak onun yeyip, içtiğinden?”

Köse Hasan’ın yorganı yavaşça kalktı. Bayağı uzamış kapkara sakalıyla balmumu yüzü meydana çıktı. Çukurlarına kara kara gömülmüş cansız gözleriyle arkadaşlarına çok üzgün baktı. (...)

Hasan çok kötü yaşam koşullarının içinde tek başına ve parasız kalır. Yusuf ile Ali inşaatta çalışırken zamanla birbirlerinden uzaklaşırlar.

Yusuf iyi bir duvar ustası olur.

Ali ise Hidayet'in oğlu Mıstık'la beraber patoz işçisi olur.

Irgatlar yekindi. Koca koca demetler daha büyük bir hızla patoza koşturulmaya başladı. Öyle hızlı, öylesine müthiş bir çalışma başını almış gidiyordu ki, küçük ağa bile bu hıza kendisini kaptırmıştı. Patoza az daha sokuldu. Ne saman tozu, ne sıcak...

“Ha babam kardaşlarım ha, ha babayiğitler ha, ha aslanlar ha!!! Bu işi bu hafta bitirin, ben de insansam kalmam altında!”

Irgatbaşı da çalışmanın hızına kendini kaptırmıştı. Tempoyu daha da hızlandırmak, ağanın gözüne büsbütün girmek için, “Devir, devir, devir!!!” diye bağırdı. (...)

Beden kalınlığında demetler, patozun doymak bilmeyen ağzından içeri devriliyordu. Irgatlar öfkeyle, kinle, hınçla çalışıyorlardı. Damarlarda dolaşan kan değil, milyonluk kilovatlardı sanki.

Ali birden kendini kaybederek sendeledi. Doğrulamaya çalışacakken kocaman bir demet geldi çarptı, dengesini bozdu. Hiç kimse farkında olmadı. Yanı başındaki Hidayet'in oğlu bile. Küçük ağa ha bire, "Ha kardaşlarım ha!" diyordu, "Ha babam kardaşlarım ha!" Demetler demetlerin ardından. Bir an oldu ki Pehlivan Ali'nin koca bedeni, yığılan demetlerin arasında yitip gitti. Sonra bir çığlık, patozu sarsan müthiş bir çatırtı, iş durdu. Hidayet'in oğlu toz gözlüğünü alnına kaldırıp Ali'ye baktı, sonra iki eliyle yüzünü kapatarak çömeldi.

"Ne var yahu? Ne oldu?"

Hidayet'in oğlu fırladı, şaşkınlıkla patozdan atladı, kaçmaya başladı. İşi anlayan usta koşarak gelmişti. Gördü, kireç kesildi o anda. Irgatbaşıyla hemen patoza tırmandılar. Pehlivan Ali'nin terli bir külçeye dönmüş bedeni patozun ağzına kapanmıştı. Güçlü iki irgat Pehlivan Ali'yi kaldırmak istediler. Ağırdı, baygındı. Yardıma iki kişi daha katıldı. Zorla patozun ağzından aldılar. (...)

Orhan Kemal-*Bereketli Topraklar Üzerinde*

Bereketli Topraklar Üzerinde

Romanın birinci dereceden önemli kişileri: İflahsızın Yusuf, Köse Hasan ve Pehlivan Ali'dir. Zeynel, işçi haklarının biraz daha farkında olduğu için ırgatbaşılar tarafından sevilmez.

Eserlerinde işçi, ırgat, kâtip, müteahhit, politikacı, mahpus, gardiyan, memur, çiftçi, gurbetçi gibi kalabalık bir şahıs kadrosuna yer veren Orhan Kemal; genellikle sömürülen yoksul insanları işlemiştir. Yazar, romanlarında hem köylüleri hem de yoksul şehirlileri anlatır. "Bereketli Topraklar Üzerinde" adlı romanda, şehirli ve köylü insanlar bir arada bulunur.

Köse Hasan, İflahsızın Yusuf ve Pehlivan Ali'nin kişiliğinde; bilinçsiz ırgatların, işçilerin zor çalışma şartlarında karşılaştıkları sömürü ve zorluklar gerçekçi bir tutumla anlatılmıştır.

Romandaki kadın kahramanlardan Aptal kızı, Fatma ve Selvi de sömürü düzenin içinde başka bir kayboluş ve nesneleşme sürecinin kurbanıdır.

Orhan Kemal'in eserlerinde karşılıklı konuşmalar önemli yer tutar. Okuduğunuz metinde de kişilerin konuşmaları hem akıcılığı sağlayan hem de gerçekliğin oluşmasında kullanılan önemli bir öge olmuştur.

Orhan Kemal bu eserinde kişileri yöresel ağızla konuşturup buna uygun kelime ve cümle yapılarına yer vermiştir.

(Köse Hasan) Yalnız, öfkeli sesini işitti Köse Topal'ın:

“Boyları devrilesiceler!”

Şıp, döndü:

“Niye,” dedi. “Niye emmi?” Topal daha çok Köse Hasan'a kızgın:

“Niyeymiş. Niyesi var mı? Hasta hemşeri bekâr damında konulup gidilir mi?

Günah be!”

Ağlayan sesiyle gene de hemşerilerini kayırdı:

“Ne yapsınlar? Onları de ekmek derdi, geçim derdi. Gözü çıksın.”

Köse Topal iyiden iyiye kızmıştı Hasan'a:

“İyi öyleyse, benden de yardım olmayacağına göre, ne hâlin varsa gör!”

“Aaaamaaan bre emmi,” dedi. “Ölmüş eşeğin kurttan korkusu mu olur? ”

Bereketli Topraklar Üzerinde

Gerek doğup büyüdüğü ortamı para kazanmak amacıyla geride bırakıp şehre gelen fabrika işçilerinin kötü yaşam koşulları gerekse Çukurova tarlalarının acımasız ortamı hareketli tasvirlerle canlandırılır. Sosyal gerçeklerin; ırgatların kişiliği üzerinden insan gerçeğiyle birlikte uyumlu bir biçimde verilmesi, insanların içinde yaşadıkları şartlarla bağlantılı olarak ele alınışı, ayrıntıların ustalıkla değerlendirilmesi metinde dikkat çeken başlıca unsurlardır.

Son bölümde Ali'nin; ekmeğini kazanmak için üstünde çalıştığı "patoz", işçilere soluk aldirmazken ve hatta Ali'nin canına mal olurken patronun zenginleştiği bir sistemin de simgesi olmuştur. Toplumun belli bir kesiminin sözcülüğünü üstlenen roman, "patoz" karşısındaki çaresiz, bilinçsiz, zayıf insanı yansıtırken okura da iletmek istediği mesajı vermektedir.

Mekân: Çukurova ve çevresi, fabrika, kent

Kentte yaşanan çalışma hayatı; insanı yalnızlaştırır, insanın çevre ile ilişkilerini azaltır. Kentte yaşayan insanların büyük çoğunluğu, geçici ve istikrarsız bağlarla birbirlerine bağlıdırlar ve bu kır-kent ayrımının önemli farklılıklarından biridir.

Kalabalık içerisinde yaşamak, rekabet etmeyi de beraberinde getirir ve bu da farklılaşmaları hızlandırır. Çalışma hayatının zorlukları, geçim sıkıntısı ve yaşam şartları; insanları ruhsuz, değerlerini yitirmiş makinelere dönüşür; insanlar bu ortamda tekleşmeye ve nesneleşmeye başlar.

Üç arkadaşın yaşadığı yerler:

“Oturdıkları ‘ev’ iki mahalle aşağıda, mahalle muhtarının bir zamanlar hayvanlarını bağladığı, tabanı hâlâ gübre örtülü, genişçe bir ahırdı. At sinekleri vızıltılı daireler çizerek uçuşuyorlardı. Harap kerpiç duvarlar yarı bellerine kadar ıslaktı.”

Köyler insan ilişkilerinin daha samimi ve sahici özellikler taşıdığı, akrabalık ilişkilerinin, yardımlaşmanın ve dayanışmanın yaşatıldığı yerlerdir. Buna karşın kent, ahlaki çöküntünün daha çabuk gerçekleştiği, insanca bir yaşamın yitirildiği, kadının nesneye dönüştüğü yaşam alanıdır.

Zaman: 1940-1950'li yıllar

Sanayileşme ve kentleşmenin düzensiz olduğu yıllar

Konu: Çukurova, işsizlik, insan istismarı, hayatla savaşıyan insanlar...

Roman bitse de gerçekte bitmeyecek bir konu.

Üretim ilişkileri

Ezenler-ezilenler

Daha iyi yaşama isteği

Daha kötüye giden koşullar, düzen ve insanların içsel durumu.

Sömürülen sınıfın değişmemesi

Eşitsizliğin her daim, her yerde yeniden üretimi

Üretimin bölüşümünde insanlık dışılık

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

12. SINIF

ROMAN

1950-1980 YILLARI ARASINDA
TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN
“BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE” – ORHAN KEMAL

